

Kloosterkerk – 11 juli 2021
7^e zondag na Pinksteren
Exodus 3:1-15 en 4:1-17, Psalm 71
ds. Marja Flipse

U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via <https://youtu.be/IoI4-kOYSkA>

Gebed om ontferming

Onze tijden
liggen in uw handen,
Eeuwige God.
Van onze eerste adem
tot onze laatste
en elke jubel
en elke zucht
daartussenin.
Alles wat we worden
alles wat we leren
alles wat we verliezen
alles wat we verwerven
U draagt het.
Dat we onze korte
kostbare tijd
op waarde mogen schatten
en mogen beseffen
hoe kwetsbaar
en hoe groots
een mensenleven is,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

U houdt ons niet
in een wurggreep,
Eeuwige God.
U laat ons vrij.
Het leven
overkomt ons.
We raken uit de koers
verliezen ons evenwicht
worstelen met tegenwind
raken het overzicht kwijt

in ons hoofd
in onze relaties
in onze samenleving.
Dat we op tijd
wijs mogen worden
met elkaar
en onze vrijheid
ten goede
mogen gebruiken
voor een wereld
die heel is
en recht,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Wij hebben geen tijd
te verliezen
Eeuwige God.
En toch
glipt de tijd
ons door de vingers
terwijl we onze kop
in het zand steken.
Deze aarde
ons thuis
de mensen
de dieren
we laten ze vallen
elke minuut
van elke dag
door simpelweg
de tijd
te laten verstrijken.
Dat wij niet niets doen
niet denken
dat het onze tijd
wel zal duren
dat we Uw bevrijdende werk
niet in de weg staan,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

Op gelijke onderlinge afstand, 'pari intervallo',
zo heette het stuk van Arvo Pärt dat hier zojuist klonk.
De verschillende stemmen bewogen zich kalm
en met strikte regelmaat voorwaarts
samen, steeds op gelijke afstand van elkaar,
als een oefening in duur, in geduld,
in verandering, of de afwezigheid daarvan,
een reflectie op het verstrijken van tijd.

Ik weet niet hoe een brandende braamstruik klinkt,
maar misschien klonk het voor Mozes wel ongeveer zo.
Er gebeurt iets, maar er verandert niets.
Er brandt iets, maar er verteert niets.
De tijd verstrijkt, maar het voelt aan als eeuwigheid.
Onder zulke omstandigheden kan het zomaar ineens gebeuren
dat je je in de aanwezigheid van de Eeuwige waant.

Ik voer ook wel eens een gesprek met God.
En nu hoop ik dat u niet meteen afhaakt en denkt,
'die is gek.'
Ik weet ook wel dat het logisch gezien niet voor de hand ligt
dat God met mensen praat.

Toch schaam ik me er niet voor,
en ik geloof ook niet dat een dergelijke conversatie
zich helemaal in mijn fantasie afspeelt.
Ik ben een mens,
en het is logisch, als ik al een ontmoeting met de Eeuwige heb,
dat die dan bij mij binnenkomt op een manier
die ik tot op zekere hoogte kan bevatten.
Mensen praten met elkaar.

Misschien past de Eeuwige zich aan aan mijn bevattingsvermogen.
Misschien interpreteer ik de interactie met de Eeuwige
op de enige manier die er vanuit mijn gezichtspunt recht aan doet:
een conversatie.
Ik weet het niet.

Maar wat ik weet -
en deze gewaarwording delen de bijbelschrijvers met mij -

is dat het op de een of andere manier mogelijk is
dat God en mensen met elkaar in gesprek raken.

Stel dat Mozes en ik niet gek zijn
en dat de Eeuwige zich bezighoudt
met zoiets uitgesproken tijdelijks als een gesprek
met als doel
zich te mengen in onze tijden.

Hoe werkt de Eeuwige dan op het tijdelijke in?

Door een mens
die hem opmerkt,
hoort, gehoor geeft.

Niet een mens die hem begrijpt.

Dat is niet mogelijk en niet nodig.

Maar wel een mens die gevoel heeft voor het perspectief van God.

Een mens die onder ogen durft te zien
dat zijn eigen positie in de geschiedenis
slechts zijn eigen positie is
en dat er ook andere zijn.

Zoals je hetzelfde theaterstuk vanaf de voorste rij kunt zien
of vanuit de engelenbak,
vanuit de coulissen of de regiekamer,
via youtube of met behulp van een blindentolk.

Mozes is iemand die Egypte als zijn broekzak kent
en zich terdege bewust is van het lot van zijn volksgenoten,
maar zelf is hij het land al ontvlucht
en bevindt hij zich net op de nodige afstand
om van buiten naar binnen te kijken,
om naar Egypte toe te komen
en Israël ervandaan te trekken.

Mozes en de unieke positie waarin hij zich bevindt
zijn nodig voor deze interventie.

Zo kan God door hem de beweging van de exodus,
van de vrijheid inzetten.

De conversatie tussen Mozes en de Eeuwige
staat aan het begin van de uittocht,
de bevrijding van Gods volk uit de machtsstructuren
die hen kleinhouden en uitbuiten.
In die onrechtvaardige situatie mengt de Eeuwige zich.

En dan kun je je afvragen hoe dat mogelijk is.
Want een Eeuwige God
die ergens buiten of boven of naast onze tijd zweeft,
zo vrij als een vogeltje,
wat weet die nou helemaal van onderdrukking en bevrijding?

Dat weten wij niet,
want wij zijn God niet.
Maar wat telt,
is dat door die bevrijde mensen zelf,
door die mensen die herrezen zijn uit de onderdrukking,
over God werd en wordt gezongen
dat hij hun bevrijder is.
Dat is hun ervaring.
Dat is hun hoop.
Dat is onze hoop.

Het is in zekere zin een klein verhaal.
Het verhaal van de bevrijding van een klein volk,
ergens in een hoekje van de geschiedenis,
op een klein strookje land,
een verhaal op menselijke schaal.
Maar voor ons mensen
gaat het over de meest fundamentele bouwstenen
van ons menszijn:
een leven dat zin heeft,
dat gezien wordt,
waar menselijk geluk en menselijke autonomie ertoe doen.

Dit verhaal lezen
tegen het décor van de hele menselijke geschiedenis
is alsof je een zandloper naast je zet op het strand,
en temidden van het eindeloze aantal zandkorrels
geeft die nou juist jouw tijd aan.
En dat mysterie is misschien nog wel groter
dan het mysterie van het hele strand.

God wordt in de bijbel voorgesteld
als iemand - iemand die handelt,
die antwoordt, reageert, en begrijpt,
die soms zelfs best op andere gedachten te brengen is.

Niet zo af en toe eens een keer,
maar in elke generatie is hij aanspreekbaar,
en spreekt hij aan,
op de manier die op dat moment het best bij de situatie past -
door een koning, of een profeet,
een priester, een nietsvermoedend iemand.

God lijkt zowel een geschiedenis te hebben
als te handelen in het menselijk nu,
zelfs op het micro-niveau van een conversatie.
De bijbel praat niet in theoretische termen over hoe dat kan.
De bijbel reikt ons alleen verhalen aan
die laten zien *dat* het blijkbaar kan.
Zo ervaren mensen God.

En toch wringt daar iets
omdat we tegelijkertijd de behoefte hebben
om ons God juist voor te stellen als helemaal anders.
Eeuwig, wat dat ook moge betekenen.
Misschien in de zin van oneindig qua tijdsperiode,
misschien buiten de tijd en daardoor niet beperkt of bewogen,
of de tijd ontstijgend, oorsprong en doel en zin.
Er zijn interessante theoretische discussies over te voeren,
maar die raken ons niet.

Wat mij in ieder geval wel raakt
is een van de werken in de expositie hier in de Kloosterkerk
met de titel 'Incident'.
Een werk van Annita Smit.
U kunt het straks na de dienst gaan zien,
in de wandelruimte, helemaal tegenover de achterwand van de kerk.

Het bestaat uit een heleboel bijbelfragmenten
op stroken flinterdun papier
als het ware samengeperst in een horizontale stroombeweging
die van weerszijden komt.
In het midden wordt die lineaire beweging onderbroken
en gaan de stromen door elkaar heen woelen, is er tijdelijk onrust.

Het is alsof je al die losse flarden verhalen
van bovenaf ziet, en overziet,
alsof je even op de plek staat van de Eeuwige,

die een vinger heeft in de pap van de tijd
en die in beroering brengt.

Ik wil niet zeggen dat dit is wat het kunstwerk uit wil drukken,
want de kunstwerken zijn hier bewust gehangen
zonder verdere uitleg,
en wie ben ik om die dan te proberen te bedenken.
Maar stel.

Stel dat een van die papiertjes in dat grote geheel
jouw levensverhaal is.
En net op een cruciaal punt in het verhaal,
net als het om iets wezenlijks gaat,
voel je dat jouw papiertje een bepaalde richting op gebogen wordt.
En dat die beweging zo'n dominoeffect heeft
dat ook de levens van anderen erin worden meegenomen
en dat de wereld er dan ineens anders uitziet.
Dan is het helemaal niet onredelijk
om daar de hand van de Eeuwige in te zien.

Het is ook helemaal niet onredelijk
om daar een andere hand in te zien -
die van de natuur, of je eigen vrije wil, of het lot,
of blind toeval.
Maar als God deel uitmaakt van jouw belevingswereld
en je bent je ervan bewust
dat jij zelf een aan de tijd gebonden mens bent
dan is het goed voor te stellen
dat juist die Eeuwige iets kan wat voor jou onmogelijk is:
een stap achteruit zetten
en het hele kunstwerk zien,
alle verhalen tegelijk
en in verhouding tot elkaar.
En dat je die Eeuwige daarom kunt vertrouwen
met jouw rol in het geheel,
met de richting van jouw verhaal.

En stel dat je een bijbelschrijver bent,
ergens tussen die twee perspectieven in,
tussen het persoonlijke en het universele,
en je kunt een piepklein stapje achteruit doen
dan zie je weliswaar niet het hele beeld,

maar je ziet iets van de richting
die een paar van die verhalen samen opgaan,
iets van de tendens, iets van de kromming,
en dan wordt het heel plausibel
dat er achter de unieke vorm van ieder verhaal
en achter de compositie van jouw verhaal
de hand van een kunstenaar zit
die met jou en mede via jou
het verhaal van een volk vormgeeft.
Een kunstenaar die *wel* overzicht heeft,
die *wel* het hele werk kan zien en vormgeven.

Wij zien ons leven en onze naaste omgeving in tijd en ruimte
vanuit ons menselijke gezichtspunt.
En daar ontkomen we niet aan,
met geen geloof of wetenschap of kunst.
En dat is maar goed ook.
Want ons gezichtspunt telt.
En het maakt iets los bij anderen.
Daarom zijn de psalmen ons zo dierbaar,
het boek waarin elk seizoen van ons leven
in al zijn facetten aan de orde komt
bezongen vanuit menselijk perspectief.

Psalm 71 lijkt geschreven te zijn
door een oudere auteur
die hier en daar andere psalmen citeert,
zoals je in de loop van je leven
een repertoire opbouwt van liederen en teksten
waar je als het er opaan komt uit kunt putten.

Het is een indringende psalm
die raakt aan een fundamentele menselijke onzekerheid:
u bent wel geweest, God, maar zult u ook wezen?
Ik weet wel dat u mijn hele leven bij me bent geweest.
Maar wie ben ik, dat u naar me zou blijven omzien?
Ik word oud, mijn wereld wordt kleiner,
ik kan niet altijd meer van mijn lichaam op aan,
er ontvallen me steeds meer mensen.
Blijft u wel?

Het is een persoonlijke angst,
maar ook een angst voor de samenleving,
die wel eens steken laat vallen
als het gaat om mensen die niet of niet meer
sterk en zelfstandig in hun schoenen staan.
Er wordt in het Oude Testament steeds op gewezen:
in een gezonde samenleving
eren we onze vaders en moeders,
zorgen we voor de weduwen en de wezen,
gaat het niet alleen om productiviteit
maar om menselijke waardigheid.
Want de manier waarop mensen elkaar bejegenen
moet gebaseerd zijn op de trouw van een God
die niemand in de steek laat.

Wat maakt een mens waardevol
in de ogen van de samenleving en van God?
Moet je het tempo bij kunnen houden,
bij kunnen dragen, fit en gezond zijn?
Mag je oud zijn?
Mag je kwetsbaar zijn?
Mag je een buitenbeentje zijn?
Mag je een kunstenaar zijn?
Absoluut.
Als we de verhalen mogen geloven, graag zelfs.
Maar in de praktijk
is dat niet altijd even makkelijk.

Natuurlijk blijft in de ouderdom je menselijke waarde intact.
Natuurlijk ben je een prachtig en onmisbaar mens
als je net wat kwetsbaarder bent, net een beetje anders,
als jouw levensweg wat onconventioneel is
en je op de een of andere manier een doelwit bent
voor wie daar niet mee kan leven.
Natuurlijk ben jij als mens van onschatbare waarde.
Maar dat voelt niet altijd zo.
Zo word je niet altijd bejegend
en zo ga je zelfs misschien niet eens met jezelf om.

Maar in de grond twijfelt de psalmdichter er niet aan:
Gods goedheid is te groot voor het geluk alleen.
We kunnen ervan opaan

dat de Eeuwige met ons meegaat door de tijd.
Onze tijden zijn niet te min voor de Eeuwige.
Hij houdt ze in zijn hand.
Onze menselijke ervaring is geen zwakte -
het is wat ons uniek en waardevol maakt.

Wij zijn mensen van het verhaal,
van verleden, heden en toekomst.
In ons voltrekken zich relaties, is er groei, is er hoop,
beweegt de wereld zich
richting een dieper bewustzijn, richting ontplooiing,
van oud naar nieuw.
Onze tijdelijkheid en eindigheid geeft de wereld zin.

Ons leven van gevangenschap naar bevrijding,
van onwetendheid naar iets minder onwetendheid,
van begin naar midden naar einde -
juist in dat leven en die ervaring
kan de Eeuwige zijn wie hij is,
een dynamische God,
een God die niet zomaar is maar ook was en zijn zal.
Een God die meelift op de eindeloze stroom
van de kleine broze papiertjes van onze levens.
Die liefdevol richting geeft
en zo de Eeuwige mag zijn
in wie al onze tijdelijkheden naast elkaar worden gelegd
en het kunstwerk worden van ons bestaan.

Gebeden

Aan U vertrouwen wij toe
de tijd die ons is gegeven
die nu eens voortkabbelt
en dan weer voorbij raast
waarin we zonder zijwieltjes
door het leven slingeren
totdat U ons in de armen sluit.
Die lange eenzame reis
vol vreugde en gevaren
vol verdriet en ontdekkingen

vol plezier en pijn
vol mislukkingen en prestaties.
We bidden niet
dat U erbij mag zijn
want dat bent U.
Maar dat we er hier en daar
iets van mogen ervaren
en dat die momenten
iets met ons mogen doen
en met de wereld om ons heen.

Het kan verkeren in deze wereld, God.
Dingen gebeuren plotseling
veranderingen brengen ons van ons stuk.
De vlam slaat snel in de pan
maar onderhandelingen blijven maar duren
we zijn kort van geheugen
maar diepe wonden helen langzaam
een fout is zo gemaakt
maar niet een twee drie rechtgezet.
Temidden van de wervelwind van het leven
komen we bij U
met oud zeer en open wonden
met angst voor het onverwachte
op onze hoede voor wat we al zien aankomen.
We zijn niet alleen.
We danken U dat U er bent
door heel het leven heen.

Voor wie dat niet kunnen geloven bidden wij.
Voor wie het zelfs met U
allemaal niet aankunnen
omdat de storm te zwaar is
het fundament te zwak
omdat het lichaam tegenwerkt
of de geest de weg kwijt is
omdat er niemand is die troost
omdat zij zelf de sterke schouder moeten zijn
waar anderen op leunen.
Wees met hen die treuren om een verlies
het verlies van een geliefde
van een familielid of vriend of huisdier
van een toekomstdroom of ideaal

een huis of een zaak
recent of alweer een tijd geleden
en wees met hen die lijden
onder het trage verlies van een geliefde
die de grip op tijd en ruimte kwijtraakt.
Wij bidden voor (...)
en allen die haar missen,
dat ze troost en medeleven mogen ontvangen.

Aan U vertrouwen wij toe
deze oude wereld
die al zoveel heeft meegemaakt
en nog zoveel te verduren heeft
de aloude conflicten
die steeds weer opnieuw oplaaien
de slechte gewoonten van de mensheid
de machtswellust en wreedheid
de onverschilligheid en het eigenbelang
de verleidingen die we niet kunnen weerstaan
de slachtoffers, de daders
hen die het allebei zijn
en de toeschouwers
die precies zien waar de schoen wringt
maar er machteloos tegenover staan.
Onze blik is onscherp
en ons begrip beperkt, God,
maar U ziet het hele weefsel van ons bestaan.
Doe uw invloed gelden,
bevrijdende God,
en red ons van onszelf.

In stilte bidden wij
dat U niet ver mag zijn.

*Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden
die klinken in de Kloosterkerk,
stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71
ten name van Stichting Kloosterkerk.
U steunt ons werk ermee!*